

Kulturarv Fyn
c/o Odense Stadsarkiv
Klosterbakken 2
5000 Odense C

Referat af årsmøde i Kulturarv Fyn, der blev holdt fredag den 11. september 2020 kl. 12.30 på Hårby Kro, Hårby.

Formand for Kulturarv Fyn, Erland Porsmose, bød velkommen.

1. Valg af dirigent

Esben Hedegaard blev valgt. Han konstaterede, at årsmødet var rettidigt indkaldt. Dagsordenen blev godkendt.

2. Aflæggelse og godkendelse af beretning ved Erland Porsmose

Corona-pandemien ramte også Kulturarv Fyns planlagte årsmøde, der skulle have fundet sted den 26. marts på Middelfart Museum, men det blev aflyst. Noget uden for vedtægternes rammer har det vist sig som en mulighed at afholde årsmødet i dag den 11. september 2020 i Hårby i forbindelse med åbningen af en ny udstilling i KAFs omvandrede Kulturarvsboks: Den blå boks.

Bestyrelsen har i det forløbne år været konstitueret med Jørgen Thomsen, Odense Stadsarkiv, som sekretær, Birgitte Haugbøl, Nyborg Bibliotek, som kasserer og Erland Porsmose, Østfyns Museer, som formand. Øvrige medlemmer er Torben Lindegaard (Land og By) samt formændene for de tre underudvalg Ellen Warring, Odense Bys Museer (Kulturmiljørådet), Esben Hedegaard, Svendborg Museum (Bevaringsudvalget) og Troels Malthe Borch, Østfyns Museer (formidlingsudvalget).

Dette er Kulturarv Fyns 12. årsmøde siden oprettelsen i 2008, og et generationsskifte for en række af de bærende og erfarne kræfter trænger sig på. Således har Birgitte Haugbøl, Ellen Warring og Jørgen Thomsen alle meddelt, at de går på pension, og således ikke længere kan repræsentere deres respektive institutioner, selv om jeg da håber og går ud fra, at deres ekspertise fortsat på en eller anden vis vil stå til rådighed for Kulturarv Fyns virke. Under alle omstændigheder forestår en række nyvalg, dels ved dette årsmøde og dels ved det følgende årsmøde i marts 2021, hvor også undertegnede er på valg. Efter at have nydt den store ære at bestride formandsposten igennem 12 år vil jeg gerne hermed meddele officielt, at der skal arbejdes på at finde en ny formandskandidat forinden.

Heldigvis er der mange gode kræfter at trække på, og Kulturarv Fyns virkefelt har i de forløbne år fundet et stabilt leje, hvor Kulturmiljørådet løser mange opgaver på den ydre kulturarvs vegne, hvor vores formidlingsfolk har vist sig i stand til at løfte interessante kulturtilbud på hele Fyns vegne, og hvor bevaringsrådet i høj grad har kunnet støtte op om fælleskonserveringens arbejde.

På årsmødet i marts 2019 blev sløret løftet for et initiativ om en vandrende container-udstilling rundt i det fynske – efter inspiration fra et tilsvarende projekt under Svendborg Museum. Planen var at få Kulturregion Fyn med i samarbejdet, således som det var tilfældet med det tidligere

fælles Modstrømsprojekt. Men dette måtte foreløbigt opgives, og i stedet henvendte KAF sig til Albani Fonden, som i november 2019 bevilgede hele det ansøgte beløb på 1.644.000 til at udføre projektet i 2020-2021. En generøs bevilling, der gjorde det muligt at igangsætte projektet uden yderligere tøven. Vi er fonden meget taknemmelige. Forarbejdet til projektbeskrivelsen var udført af en lille task force bestående af Troels Malthé Borch og Johnny Wøllekær og med Esben Hedegaard, Svendborg Museum, som erfaren bisidder. Til at forestå udstillingsarbejdet projektansattes Ann Ammons, der tidligere varetog en væsentlig del af Modstrømsprojektet. Vi får senere en status over projektets foreløbige resultater.

På formidlingsområdet i øvrigt er der grund til at fremhæve, at den længe ønskede ny version af KAFs hjemmeside nu ser dagens lys. Gennembruddet kom med et fordelagtigt tilbud fra Stadsarkivet om at tilvejebringe en sådan til regulær vennepris (35.000 kr.). Ikke mindst er det takket være en meget ihærdig indsats fra Ellen Warrings side lykkedes at få digitaliseret rækken af meget værdifulde landsby-, hovedgårds-, mølle- og kystregistreringer tilbage fra Fyns Amts stærke indsats på landskabsområdet, så de nu ligger let tilgængelige for alle interesserede. Herligt at det lykkedes.

Om Kulturmiljøarbejdet i øvrigt vil Ellen Warring selv berette. Mange gange føles kulturmiljøarbejdet som en uendelig Sisyfos kamp op ad bakke, men der er bestemt også lyspunkter. I 2019 publicerede Nyborg Kommune og Østfyns Museer (i bog og på digitalt register): *Kulturarvsmasterplan. For Nyborg og Kongernes Østfyn*. Arbejdet bliver nu fulgt op i Nyborg Kommunes landdistrikter, og et tilsvarende arbejde er i gang i Kerteminde Kommune. Lignende initiativer spirer i en række kommuner, men omvendt er det også et markant tilbageslag, at Odense Bys Museer nu nedlægger de to stillinger, der konkret arbejdede med regionens kulturmiljø.

På bevaringsområdet lykkedes det at indfri fælleskonserveringens drøm om – via fondsbevillinger – at få adgang til ny teknologi og at etablere en vandreudstilling om bevaringsarbejdets store betydning for den ”indre kulturarv” på museerne og arkivers udstillinger, magasiner og arkiver.

Arbejdet med de store projekter giver også et kærkomment, men beskedent afkast til KAFs slunkne kasse, hvilket er hovedårsagen til at regnskabet for 2019 udviser et overskud på 32.000 kr.

Formandens beretning blev godkendt.

Kulturmiljørådet: Ellen Warring fortalte, at rådet i det forgangne år har bestået af næstformand Torben Lindegård fra By og Land, Sven Rask fra Danmarks Naturfredningsforening, Dan Ljungar fra Akademirådet, Peder Gammel fra SLA (udtrådt i januar), Aleksander Styhr fra SLA (indtrådt januar - men fik opgraderet sin stilling i Middelfart, hvorfor han sprang fra igen, derfor vakant p.t.), Tissel Jakobsen fra Øhavsmuseet, Otto Uldum fra Langelands Museum, Ingrid Vatne fra Vestfyns Museer, Ellen Warring fra Odense Bys Museer. Alle inspektører arbejder med museumslovens kapitel 8. Nils Porsmose fra Østfyns Museer blev valgt som nyt museumsmedlem i stedet for Ellen Warring.

Rådet har holdt tre møder. 2020 har været præget af corona, og der er kun afholdt to møder, men der har heller ikke været mange sager fra kommuner.

I efteråret 2019 var rådet involveret i en nedrivningsansøgning i Middelfart Kommune, nemlig en bindingsværksgård på Føns. Efter KMR's indsigelse trak ejeren ansøgningen tilbage.

Det er et problem at fastholde bevaringsværdige ejendomme. Nogle kommuner har slet ikke udpeget bevaringsværdige ejendomme, og selv i kommuner med udpegning gives der dispensation eller ejer ombygger til uigenkendelighed. I Nordfyns Kommune blev der revet to små firlængede bolssteder ned. I Assens Kommune gjorde rådet indsigelse mod nedrivning af en gård i Brylle, hvor den ene længe var suler. Der synes at være langt fra teori til virkelighed. Nordfyns Kommune udgiver et helt nyt kulturarvsatlas her i efteråret, og SAV-registrede bygninger indgår i kommuneplanen. Nyborg Kommune har lavet en kulturarvsmasterplan og fortsætter med landbygninger – i den anledning blev Den fynske Landsbys gamle gårdprojekt scannet for disse kommuner. Det ville være ønskeligt, hvis resten af projektet også blev digitaliseret. Kerteminde følger nu efter med en masterplan, der også lægger vægt på landbebyggelsen. I Odense Kommune var der stillet forslag om at udarbejde en bevarende lokalplan for de sidste firlængede gårde i kommunen, men det faldt i byrådet, måske også fordi der ikke længere er opbakning fra det lokale museum.

Fonde er overbelastede og giver sjældent midler til små projekter, men vælger de store og spektakulære. I Krogsbølle føler en gårdejer sig personligt stavnsbundet til sin firlængede gård, som han forgæves har forsøgt at sælge.

Ved nedrivninger er den afsatte tid ofte ikke nok, hvis der skal foretages en grundigere dokumentation. Det burde indgå som en mulighed for museet for ejerens regning (som ved udgravninger), men det kræver en ændring af museumsloven. Nye metoder som scanning koster ca 5.000-7.000 kr.

Fredningssager: Danmarks første provinsmuseumsbygning, nemlig Stiftsmuseet i Odense er nu indstillet til fredning, og rådet støttede forslaget. Der arbejdes videre med fredning af Rosens flotte bygning i Kongensgade og lægeboligen i Tommerup Stationsby.

Torben Lindegård har udarbejdet en flot fortegnelse over præstegårde på Fyn med eksempler fra forskellige stilperioder. De præstegårde, der ikke er fredede, trues af forkerte og dårlige istandsættelser, der dels skyldes uvidenhed fra menighedsråd dels manglende økonomi. Vi har tilbudt en emnedag, men det vandt ikke genklang. Vi prøver igen.

Rådet har udtalt sig for en bevaring af kulturmiljøet omkring Flødstrup præstegård. De to ældre længer bevares og der bygges et nyt stuehus.

Fortidsminderne har det skidt flere steder. De midler, der tidligere var øremærket til pleje, bliver snuppet til naturpleje. Det er alt for afhængigt af interessen fra en enkelt medarbejder. Når han eller hun rejser, sker der ikke mere. Middelfart lavede således for nogle år siden en flot gennemgang og plejeplan for alle deres 47 fredede fortidsminder. Nu er medarbejderen rejst og så sker der ikke mere. Langeland havde tidligere den gule førertrøje i pleje, men det blev fuldstændig sparet væk. Rådets mand på Langeland har været i dialog med kommunen, måske går man fra helt skidt til mindre skidt.

Fortidsmindernes biologiske værdier som sjældne biotoper er også truet. Mårhøj fik således gødning. Det ødelægger fuldstændig den oprindelige fauna og er i øvrigt forbudt.

De arkæologiske museer er måske også lidt sløve i optrækket i denne sag. Der bør holdes møder med kommunerne. Skiltningen er også et problem mange steder. De gamle amtsskilte er nu slidt helt op. De kommuner, der tager det op, har ofte konsulenter til at skrive tekster, her bør der holdes fast i, at det er museerne, der skriver teksterne. Så kan kommunerne stå for hardwaren, skilte, opsætning m.m.

Møllesagen: En ny vandplan er på vej. Ellen Warring er engageret i ”Møllegruppen”, der består af organisationer, medlemmer af Folketingets kulturudvalg m.fl. De nye vandplaner truer med at fjerne et stort antal møller, derfor havde arbejdsgruppen foretræde for Folketinget i juni.

Amtets gamle analoge materialer er blevet fordelt til relevante museer: Kyst i Svendborg, Landsbyer og hovedgårde og landsbyer til Østfyns Museer. Generelt om kulturlandskab til Øhavsmuseet, Kyst undersøgelsen til Svendborg og vandløbsmaterialet er overgået til Dansk Mølleforening.

Hjemmesiden: Kulturarv Fyn har fået ny hjemmeside, og Ellen Warring har sørget for scanning af de undersøgelser, der endnu ikke var digitale. Det betyder, at man for første gang kan se højryggede agre, kystundersøgelsen og vandløbsundersøgelsen.

Rådet har også arbejdet på en fremtidig finansiering af dets arbejde. Rådet mener, at kommunerne skal give 10.000 kr. hver. Det kunne give 30.000 til frikøb af formanden, 30.000 til sekretæren, og så resten til møder og seminarer, som vi ikke har haft råd til de seneste år.

Rådet var begyndt at søge kommunerne, men det var midt i corona. Det bliver nok vanskeligt, men det skal prøves.

Det kræver nok noget opbakning og lidt benarbejde. Rådet har selvfølgelig også drøftet, om der i det hele taget skulle være et Kulturmiljøråd Fyn fremover. Det synes rådet selvfølgelig, at der skal være. Dels har rådet en bred faglig sammensætning, et holistisk syn og overblik på Fyn og armslængde til de enkelte kommuner. Det viser sig ofte, at museerne er glade for opbakning, hvor rådet måske kan give mere kant i en udtalelse end museet, der i stigende grad er afhængig af økonomisk støtte fra tilskudskommunen. De burde have frihed, men har det ofte ikke.

Ellen valgte også at give et lille tilbageblik. Omkring 1990 var museer stadig noget med genstande på hylder, men så skete der noget, nok mest inspireret fra Sverige og Norge. Hele det store landskab, bymiljøer m.m. indeholdt i lige så høj grad vigtige områder, helheder og elementer. Det var værd at bevare. Ideen om Kulturmiljøer var født. I disse år var det mægtige miljøministerium under kong Aukens herredømme. Planlægning og bygningsbevaring og fortidsminder blev en del af Miljøministeriet, og man så landskab natur og kultur som en helhed med lige værdi. På Fyn havde man dengang et amtsmuseumsråd og under det blev der dannet et lille udvalg, der hed bygnings- og landsskabsudvalget. Her kom Erland Porsmose, Peter Dragsbo og Ellen Warring med fra begyndelsen. Derfor var man velforberedte, ja måske rollemodel, da der i 1995 blev dannet kulturmiljøråd i alle landets amter. Her var man lovsikret også økonomisk. Med et trylleslag i 2001 blev disse råd nedlagt eller rettere ikke støttet økonomisk længere. Efter en pause dannedes Kulturarv Fyn, hvorunder Kulturmiljørådet henhører. Formand og næstformand i rådet fødte medlemmer af Kulturarv Fyns bestyrelse, om denne paraplyorganisation giver så meget mening længere, når der ikke er en fast finansiering af Kulturarv Fyn, der alene baseres på støtte fra fonde, ville Ellen ikke sige, men hun ønskede inderligt at Kulturmiljø Rådet fortsatte.

Formidlingsrådet: Troels Malthe Borch, Østfyns Museer, afgav beretningen. Han konstaterede, at formidlingsrådet havde haft to indsatser i år: Ny hjemmeside for Kulturarv Fyn og Kulturarvsboxen.

Den nye hjemmeside blev lanceret i foråret. Hjemmesiden er etableret på en Wordpress-platform, er udviklet og drives af Odense Stadsarkiv. Hjemmesiden giver fremover adgang til værdifulde kulturmiljø-registranter. Hjemmesiden er fortsat under udarbejdelse.

Kulturarvsboxen er et nyt projekt udviklet af Kulturarv Fyn med 10 udstillinger 10 steder på Fyn i 2020 og 2021, én udstilling i hver af Fyn og øernes kommuner. Projekter forener gode erfaringer fra Modstrøm-projektet og fra Svendborg Museums mobile museum ”Den sorte

box”. Projektets idé er at tilgængeliggøre historien, der hvor den foregik og dermed nå et publikum, der ikke normalt besøger museer. Tilgængeligheden opnås ved placering, fri entré, åben alle dage, lange åbningstider samt klar og relevant formidling. Målet er at fortælle lokal historie, som har relevans for et lokalt områdes identitet og selvforståelse. Albani Fonden blev søgt, Kulturarv Fyn modtog bevilling på det ansøgte beløb på 1,6 mio. kr. Dermed kunne projektleder Ann Ammons ansættes, og der kunne indgås en aftale med Svendborg Museum om udvikling og drift af ”Kulturarvsboxen”.

Corona-situationen lagde forhindringer i vejen, hvorfor vi måtte ændre udstillingsplanen. Der kommer således kun fire udstillinger i 2020 og seks udstillinger i 2021. Første udstilling åbnede 29. maj.

Projektet bygger på en forventning og en forudsætning om lokalt samarbejde mellem Kulturarv Fyns medlemmer. Det har projektet opnået, og der er stort engagement fra lokale arkiver og lokale ildsjæle i øvrigt, som i høj grad har været med til at få udstillingerne på plads. Udstillingerne er indtil videre godt besøgt. Der er registreret 1.600 besøgende i Horne (2.200 i hele sognet!) og 6.000 i Rudkøbing. I Odense har der været en fejl i tælleapparatet. Så der her ”kun” er registreret 2.000 gæster. Tak til Ann Ammons, som har drevet projektet igennem.

Udstillingerne spænder vidt med mange forskellige kulturhistoriske emner, hvilket udstillingsplanen afspejler:

Program for 2020:

- ”Hilsen til Vera” om modstandskampen på Horne Land under besættelsen. Horne: 29. maj – 28. juni 2020.
- ”Danmarks største havefest” med fokus på Langelandsfestivalen. Rudkøbing: 3. juli – 2. august 2020. Langeland
- ”Alle vil eje et Koch-hus” om Odenses forstadsbyggeri og byggematadoren J.P. Koch. Tarup/Odense: 7. august – 6. september 2020
- ”Design på Vestfynsk” om Haarbys mange møbeldesign og møbel-industrivirksomheder. Haarby: 11. september – 18. oktober 2020.
-

Program for 2021:

- Tema: De arkæologiske udgravninger i forbindelse med anlæggelsen Baltic Pipe. Langeskov: 26. marts – 26. april.
- Tema: Aunslev Hospital. Aunslev: 29. april – 25. maj
- Tema: Søren Lolk. Tåsinge: 28. maj – 27. juni
- Tema: Smuglerne i Søby. Søby: 2. juli – 1. august
- Tema: Bogense Sygehus. Bogense: 6. august – 6. september
- Tema: Tobaksdyrkning og tobaksindustri på Nordvestfyn. Nørre Aaby: 10. september – 10. oktober

Bevaringsrådet: Esben Hedegaard fortalte, at bevaringsudvalget ikke havde holdt møder i det forløbne år; der har ikke været aktuelle bevarings- eller magasinudfordringer, som var relevante for Kulturarv Fyn at tage fat på.

Museerne i Kulturarv Fyn var omtrent sammenfaldende med andelskredsen bag Bevaringscenter Fyn i Rudkøbing, og her glæder man sig til det igangværende projekt ”Fortiden i

Fremtiden". Takket været en stor fondsdonation har det været muligt at modernisere bevaringscentrets maskinpark samtidig med, at man har kunnet fortælle om bevaringen af udvalgte genstandstyper, der netop er afhængig af det avancerede udstyr. Over en femårig periode produceres hvert år en ny udstilling med en særlig genstandsgruppe, som så går på omgang mellem de fem museer. Den første udstilling handlede om bestemmelse af grundstoffer i våben, smykker, medaljer mv. Den anden udstilling handler om frysetørring af organisk arkæologisk materiale og er netop åbnet på Svendborg Museum. De kommende tre år handler det om lysets nedbrydelige virkning med eksempel i skibsportrætter, om bevaring af tekstiler og sidst om bevaring af plast og andre moderne materialer.

3. Aflæggelse og godkendelse af årsregnskab for 2018

Kasserer Birgitte Haugbøl var desværre fraværende pga. Covid-19 og det samme gjaldt revisoren, så det blev formandens lod at gennemgå regnskabet for 2019. Regnskabet var revideret af Johan Møhlenfeldt Jensen, Vestfyns Museer. Regnskabet viste et overskud på 31.488,52 kr. Regnskabet blev godkendt.

4. Godkendelse af budget og fastsættelse af kontingent for 2020

Formanden gennemgik kort budgettet for 2021. Kontingentet forblev uændret. De store medlemmer med min. 1 fuldtidsansat og et budget på over 1 mill. kr. betaler 2.000 kr. i kontingent, mens alle andre betaler 500 kr.

5. Behandling af indkomne forslag.

Ingen indkomne forslag.

6. Valg af to bestyrelsesmedlemmer, revisor og revisorsuppleant

På årsmødet vælges i henhold til vedtægterne hvert år to medlemmer. Det ene år vælges én repræsentant for arkivområdet og én repræsentant for kulturmiljøområdet – det følgende år vælges tilsvarende én repræsentant for museumsområdet og én repræsentant for biblioteksområdet. Bestyrelsens tre øvrige medlemmer er de til enhver tid valgte formænd for de stående underudvalg.

På valg var Jørgen Thomsen og Torben Lindgaard – sidstnævnte var villig til genvalg. I stedet for Jørgen Thomsen blev Johnny Wøllekær valgt. Johan Møhlenfeldt Jensen (Vestfyns Museer) genvalgtes til revisor, mens Jørgen Havshøj (Nyborg Lokalarkiv) blev valgt som revisorsuppleant.

7. Vedtagelse af arbejdsplan

Se under formidlingsudvalget.

8. Eventuelt

Ellen Warring trådte ud af bestyrelsen og kulturmiljørådet, og hun fik mange tak for indsatsen med på vejen.

Referent Johnny Wøllekær, 14-9-2020